

PREÀMBUL

Una teoria total aplicada a la literatura seria tancada i estàtica, al contrari que el seu objecte, que és obert i dinàmic. A més, la importància real dels conflictes o problemes suscitats per la teoria està afectada per la història, per la vida diària, per l'exercici dels oficis literaris: entre ells, la crítica. Ara mateix, en un món convuls però marcat per la importància decisiva dels canvis en la comunicació social, dos problemes principals —dues urgències doctrinals— ho exemplifiquen: la relació entre la lingüística i la història, i la tendència de constituir una pragmàtica de la ciència capaç de respondre a la diversitat de discursos als quals s'aplica. Car aquesta diversitat és el correlat cultural de la diversitat social, econòmica i territorial del món.

Això no vol dir que el panorama crític mundial, europeu, espanyol, valencià o de la Plana continga sempre la solemnitat dels ingredients intel·lectuals generals. La vida concreta de l'escriptura literària —poètica, narrativa, dramàtica— compta, al costat de la grandesa del propòsit que sol acompanyar el conreu de les arts, també amb misèries, mediocritats i estupideses. L'ús de la creativitat verbal o icònica en el temps dels audiovisuals presenta un panorama proteic en què ni tan sols és fàcil de distingir entre magnífics productes i horrorosos crims contra la intel·ligència. El paper dels periòdics, de la televisió, de la ràdio —que és allò essencial de què cal parlar quan es parla de crítica— suma la condició d'entrellats empresarials de la més variada fauna amb la capacitat de divertir, informar, educar o enganyar que la Retòrica des de sempre ha atorgat al llenguatge.

I més arran de terra, la persona crítica —encara que hi sumem el crític de periòdic amb el professor universitari, l'egòlatra miserable amb el captíngut enamorat de les arts i la literatura, el gran gestor cultural amb el vil buscador de diners en la indústria cultural— no sol ser valorada sempre ni en la seua autonomia. És a dir: encara se suposa moltes vegades que el crític és el que no arriba a assagista, l'escriptor frustrat, el que no serveix per a una altra cosa, el que manca de bon humor. En canvi, si en tants ordres de la vida s'accepta la figura de la mediació, ¿per què no és legítima, atractiva i utilíssima l'opinió raonada i coherent d'aquella persona enamorada del teatre que posa sintèticament en un paper les traces d'una comèdia de repertori o els efluvis existencials d'un escriptor adolescent i presumptament modern?

Recuperar l'interés pel rerefons de l'art i la literatura que contemplem, que gaudim o que patim, passa per elevar la mirada als corrents i línies que marquen el pensament sobre les obres artístiques i literàries concretes. Vivim en un País en què aquesta operació d'aixecar la vista i contemplar els panorames de la història no és còmoda. Els índexs de lectura són molt baixos. L'exigència de qualitat de l'audiència dels audiovisuals és molt baixa. El nivell de compromís amb l'ètica de l'escriptura pot millorar. El coneixement de la literatura i les arts per part de literats i d'artistes pot millorar. Tot pot millorar. En canvi, no es pot comprendre aquest País sense March o el Tirant lo Blanch, sense Blasco o

Max Aub, sense Joan Fuster o Vicent Andrés Estellés. Ni tampoc sense la Concha Piquer o Paquito el Chocolatero. Ni tampoc la comarca de la Plana sense Tàrrega o Bernat Artola, sense Manuel Vicent o Joan Francesc Mira. Ni tampoc la Borriana contemporània sense la Grillera, sense Escudero o Franch o Palomero, sense Traver o Amat Bellés, sense Joan Garí o Manuel Borja Villel.

Comprendre tot això sense escarafalls, i interpretar com es relaciona tot això amb la vida de la gent, amb la memòria històrica, i amb el món sencer, forma part de la finalitat essencial de qualsevol proposta crítica. Sense oblidar, també, que l'agenda crítica comença per la valoració del llenguatge, de l'ús de l'adjectiu, de la perspectiva, de l'acord musical, dels secrets lingüístics de cada obra concreta.

*Aquest Anuari de l'**Agrupació Borrianenca de Cultura** pretén agrupar les perspectives més potents d'aquesta galàxia crítica. No en termes vagament cosmopolites però tampoc en termes localistes. I no cenyint-se a la descripció passiva d'autors i obres, sinó sintetitzant i avaluant processos i canvis. Així, després d'un article general sobre condicions de l'activitat crítica, a càrrec de Lluís Meseguer, hi ha contribucions sobre aspectes ideològics generals, que serveixen per indagar el moment històric de finals del segle xx i començos del present: la interdisciplinarietat com a correlat de la interculturalitat del món actual (Dora Sales), els anomenats "Estudis Culturals" com a instrument d'aplicació a la diversitat de les arts i la literatura (María José Gámez), la publicitat com a llenguatge transversal i la seua responsabilitat social (Eloísa Nos). També s'hi apleguen propostes de valoració de la crítica dels gèneres concrets de més àmplia franja de mercat: l'espectacle i la crítica teatral (Xavier Vellón) i la narrativa, especialment referit a la crítica valenciana (Adolf Piquer). A més, es proposen reflexions generals sobre autors i autores concretes: així, Goethe i Maragall tenint en compte l'escriptura crítica de Joan Fuster (Iban Llop) i la ginocrítica en el marc de la temàtica de filiació i maternitat en la poeta Maria Mercè Marçal (Laila Climent). I àdhuc s'hi assaja una visió de conjunt sobre la interessant situació literària de la comarca de la Plana en les darreres dècades (Manel Garcia Grau).*

*De més general a més concret, amb autoria essencialment jove i de rigorosa qualitat, els articles d'aquest número de l'Anuari de l'**Agrupació Borrianenca de Cultura** neguen la necessitat de dogmatismes per al coneixement de la qüestió que es pot plantejar amb mots senzills: per on va la crítica, d'on provenen i cap a on van els seus estils i els seus mecanismes, quines ruptures de fronteres pressuposa, quina importància té com a veu col·lectiva i com a veu personal en el coneixement de l'art i la literatura. Perquè, certament, com deia el savi en la llengua d'on provenen les nostres, Ars longa vita brevis.*

Lluís Meseguer
Universitat Jaume I